

Зоран Ђурић

ЏУНГЛОВАЧА

Негде почетком деведесетих, не сећам се тачно године ни месеца, букнуло је предузетништво у Србији. Букну предузетништво, букнуше људи. Некако одједном. Куд год да се окренеш, свуда бука и пламен. Зато не треба да чуди што је стихија те галамцијске ватре, поред многих других, захватила и Огњена Ристића, тадашњег дипломираног економисту са службом у ЛИМ Институту. Пореклом из сиромашне али напредне сељачко-чиновничке породице а родом из околине Прокушља (село у крштеници: Горњи Статовац), Огњену искуство напредовања по друштвеној вертикали не беше страна. Морен страхом од сиромаштва, које је осетио у раном детињству, катапултиран у јужњачки свет топличким, факултетско-безбедоносним везама – кренуо је у освајање Нишвила својом експорт-импорт фирмом „Сафарикомерц Пе Пе“. Запажете иронију у имену, зар не? Трговао је јужним воћем, папирима и *културом*. Чудна комбинација, као и његов брак са Дарком Тимотијевић, професором локалне антропологије на нишвилском Мислећем факултету. Откуд њих двоје заједно, на тако важном задатку? Није овде била у питању класична дијалектика, привлачење супротности због неиспуњене „главне жеље“. Не. Нешто друго је било у игри. Огњен је, откако зна за себе, просто обожавао свог деду Јордана, наполичара и чудака, помало детињастог намрштеника који је често говорио: „Никад не жени сељанку“. Што је чудан принцип за једног чистокрвног сељака. Али, понављам, он је био чурак кога је његов унук изабрао за узорног старијег другара. И наравно да се сећао те мудролије са женидбом и сељанком. И наравно да га је послушао. Узео је ондулирану грађанку са интелекуалним педигреом; довољно

година старију од њега, довољно zgodnu као ауторитет. А она, погађате већ, није могла без културе. То јој беше хоби и звање у *једном*. Тако је амбициозни трговац уврстио културу као артикл у својој пиљари. Запажате иронију у реченичном склопу, зар не? Добро, ово све до сада били су компромиси а сада прелазимо на чисту литературу. Или чисти живот, како вам драго. Будући да се разбуктало предузетништво завлачило у све поре друштва, после неколико обрта почетничког капитала, никнуше и приватне радио станице. Идеја је била привлачна за сваког иоле крупнијег газду који је хтео „нешто друго“: да се мало освежи и забави у предаху између две шверцерске туре. У време захуктавања првих приватних радио станица у Нишвилу, Огњен се већ заситио организовања концерата озбиљне и рок музике; сувише трчања, сувише гужве, а салдо никакав. И још се његова супруга страшно нервирала што он, њен газдујући муж, на тим концертима личи на *редара*. По њој, боље да је отишао у спонзоре него у менаџере. А само помињање речи „спонзор“ доводило је до избијања копривњаче у Огњеновој растрзаној души. Стога му се ово са радијом учинило као врло, врло интересантна акција. Имаће свој радио, своју екипу људи, и то талентованих младих људи који зарад снова о креативном животу пристају да буду његови најамни радници. То му је изгледало сасвим у реду и убрзо је Нишвил добио „Петокраки Радио“. Запажате иронију у имену, зар не? Ипак, није све било тако једноставно. Јер, у Огњеновом случају, закони инерције поведоше ноторно коло; овде трговина, тамо радио, у средини венчана жена – свако тражи свој део газдиног бића. Огњенова способност трпљивости – наслеђена од ћутљивог и напредног оца, службеника у Општини – нашла се на необично растегљивом задатку. Од канцеларија и магацина своје експорт-импорт фирме направио је Клуб радија. Људи из трговине и људи са радија почеше да се мешају као вино и вода. Хаос је показао право лице на истеку године у којој је кренуло радио-зезање. Притиснут све подземнијим расходима, Огњен реши да из Бугарске увезе шлепер поморанци. Десетак тона терета. Хтео је да искористи предногодишње расположење, да га обаспе буљком пригодног јужног воћа, сочног и меснатог, zgodnog за пакетиће и индивидуалну куповину. Био је то шлепер наде и добрих вибрација али, авај, стигао је прекасно. Тек после Нове године. Пуцају рокови и обећања. Ћорсокак од крви и меса: не можеш се окренути у месту кад си у раскораку. Требало је хитно утопити тај залутали шлепер што се као уклето једрењак насукао у дворишту, недалеко од антенског предајника. Купце је замео божићни вихор. Читав град одаје приказ железничке станице у некој провинцијској забити која сања да постане паланка. Пустош, мамурлук, сувоумразиша. Ма колико то крио од других и од себе, Огњена хвата паника док силне поморанце хвата трулеж. Десетак тона терета. Сада је требало брзо размишљати пре него што и сама глава постане гњила. Тих дана скоро и да није свраћао кући, што због пометености своје душе, што због неразумевања своје жене која је само вршталала како треба да буде више класичне музике на програму „Петокраког Радија“, као знак жалости због пропалог посла. Огњен се сасвим осамио, гладећи омекшале по-

моранце док су му мисли сустизиле једна другу. Изгледало је да не примећује ништа око себе, али то је био груби привид. Иако занет пословним мозгањем, Огњен је итекако регистровао понашање својих сарадника и потчињених који су се одавно заковали у Клубу радија; злурадо мешкољење и полупијане погледе спремне на свакакву зајебанцију. Заправо, шпартајући од ћошка до ћошка Клуба – трудећи се да заобиђе безобличну масу погледа на шанк – Огњен је коначно схватио шта му ваља чинити. *Нова ракија* – ето шта треба тржишту! А поморанце су таман добродошле као *сиробина*! Уто га озари приказанье вечних ловишта, у којима је деда Јордан гањао своје несуђене младе из Гласовика, Бублице, Старог Села и Ђуревца, пркосно певајући жалобну песму младости: „Ој ракијо, рако / ја те волим јако / а ти мене, рако / водиш наопако“. Огњен пуцну ноктима да одагна сентименталне кошмаре. Тако се природни трезвењак – особина наслеђена од напредне мајке, службенице у Пошти – бацно на стварање новог, уносног алкохолног напитка. Запажете иронију у редоследу догађаја, зар не? Код свог старог дужника Теодосија направно је импровизовану али функционалну пецару. Мобилисао је све своје људе за рад у њој. Организација је била следећа: још очуване поморанце су се љуштили и од њих се правило слатко и цем; идеја о справљању етеричног уља напуштена је јер се уље споро издвајало а брзо испаравало, сувице брзо за услове у којима је испробана стара проверена алхемија. Већ патруле поморанце ишле су у бурад, на врење. Огњен је дознао – преко својих канала – да су наши грађевинци и лекари у Ираку радили нешто слично: бацали у казан шта им се затекло да би испекли *нешто* што може бити ракија. Чак је посетио бакицу за коју се причало да једини у Нишвилу поседује рецептуру за такав процес; она је хладно и учтиво одбила све његове понуде. Наравно да Огњена Ристића није могла да поколеба туђа одбојност. Одлучио се – без кукања, без оклевања – за класичну рецептуру која се примењује у Јужноморавском крају за познато воће. Није се обазирао на ризик који каже да поморанца, а нарочито њена кора, има посебан састав: углавном су присутни елементи нестабилне природе који се различито повезују. Значи, сваки пут другачији спој. Запажете иронију у призивању брачне хемије, зар не? Захуктавши се као дечји воз на навијање, Огњен је терао даље. Ангажовао је младог уметника – још једног дужника – да се побрине за амбалажу и дизајн, укључујући облик боце и шару на налепници. Обавио је и прелиминарне разговоре са Фабриком стакла у Параћину. За то време људи с Радија, алкохолна бића, довољно дрчни и нехајни за експеримент, прихватише се посла. Један пази да се воће испече, други пази да казан не загореваше: стално се контролише ватра и шећер. Смењивали су се у бдењу, мирисању, ишчекивању. Унутрашње врење се пренело на мемливу бараку у којој је био смештен Радио, Клуб и Магацин. Занос, узбуђење, праведни гнев партијског састанка. Хор ланчано запевава: „Газда је моћан, не дозвољава да му пропадне посао, роба или људи“. Хор преноси епске гласине: „Газда је лак и корпулентан, још као студент радио је неколико месеци у фабрици тесане грађе“. Упркос науци, испечено је око стопедесет литара *нове ракије*. Беше то прозирна, аро-

матична течност непознатог укуса. Неки су рекли да личи на саки и одмах предложили име: „Самурајка“. Други су приметили да нова ракија има особине мастике – кад се дода вода постаје млечна – због чега су инсистирали да се новорођенче зове „Бела Вила“. Трећи нису били тако благонаглони: сматрали су да нова ракија треба да се зове „Брион Петица“ јер има сувише горчиљав укус, као да поједеш два килограма коре од поморанце. Огњен је саслушао предлоге а онда пресудио. Новој ракији је наденуо име „Џунгловача“. Запажете иронију у имену, зар не? Све у свему, објективна мерења су показала да се дошло до јачине од двадесетак гради, мада се није знало колики је био удео алкохола у саставу дестилата. Прави проблем је представљала дивља природа „Џунгловаче“; ракија је била претерано запаљива, горела је као слама натопљена бензином. Огњен није губио веру; приредио је, баш на Сретење, „дугорочну дегустацију“ за своје људе, од којих је већину доживљавао као полухроничне пијанице. Хтео је да до крајњих граница испита сва својства свог новог производа. И, шта се десило? Хумана проба се претворила у катастрофу. Нико у Клубу радија није могао да попије толико „Џунгловаче“ да би се напио, а камоли да би повраћао. Отечени горе, надувени доле – дегустатори никако да потону, никако да победе плутање. Пили су као испосници, квасили непца и ждрела новопеченом ракијом, водећи рачуна да неко не стане на врат њиховој меланхолији. Изазов се није могао сакрити, нити чежња пригушити. Тежак мирис и одвратан укус још више су дражили мученички метаболизам. Свеједно, хорор их је шчепао и зајашио. Неки, делиријуму склони, почели су после неколико дана да се гласно жале како нова ракија много бистри главу. Зашто натезати ракију кад се стомак не помера а образи неће да букну? Било је као судбина јасно да „Џунгловача“ у њиховим асфалтним мозговима не рађа заумне кокосе. Огњен је био још више затечен када је открио код својих пословних партнера неотворене флаше „Џунгловаче“ које им је поклоњено или дао за репрезентацију. А све су то били ветерани порока. Иако није била сезона амнестија, стоички је оћутао неуспех пројекта не желећи да спасе само своју душу. У томе му је помогла и супруга оставивши га, јер се у међувремену зближила са својом бившом студенткињом. Пратећој екипи је лакнуло: нису морали да траже одговорне овог случаја. Остало им је само да, по газдином наређењу, спале подметаче за чаше на којима је био одштампан мотив „Џунгловаче“; мотив који никада није постао заштитни знак. На крају се, ето, све лепо рашчистило, али Огњен је, желећи да попуни празнину у себи, постао незанимљива личност. То је чак дошло дотле да се заинтересовао за авангардно позориште. Читао је Артоа, Гротовског, Бекета. Нико не зна шта се догодило са експорт-импорт трговином. Запажете иронију у избору, зар не?